

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ИҚТИСОДИЁТ УНИВЕРСИТЕТИ
МАГИСТРАТУРА БЎЛИМИ

Қўлёзма ҳуқуқида
УДК 334.75(575.1)

БЕКТЕМИРОВ АБДУХАМИД АБДУМАЛИКОВИЧ

**ХАЛҚАРО БОЗОРЛАРДА ГЛОБАЛ ТОВАР ЭКСПОРТИ ВА
ИМПОРТИ ТРЕНДЛАРИНИ БАҲОЛАШ ВА ПРОГНОЗЛАШ**
(«Ўзтрейд» акциядорлик компанияси материаллари асосида)

5A230102 - Иқтисодиёт (тармоқлар ва соҳалар бўйича)
мутахассислиги бўйича

магистр
академик даражасини олиш учун ёзилган

ДИССЕРТАЦИЯ

Илмий раҳбар:
доц. М.Ю. Исаков

Тошкент – 2018

Тадқиқотнинг асосий масалалари бўлиб халқаро бозорларда глобал товар экспорти ва импорти трендларини баҳолаш ва прогнозлашнинг назарий–услубий асосларини ўрганиш; «Ўзтрейд» акциядорлик компаниясининг халқаро бозорларда глобал товар экспорти ва импорти трендларини таҳлил қилиш; «Ўзтрейд» акциядорлик компаниясида товар экспорти самарадорлигини оширишнинг асосий йўналишларини аниқлаш ҳисобланади. Тадқиқотлар жараёнида ишлаб чиқилган илмий таклиф ва амалий тавсияларнинг амалиётда қўлланилиши «Ўзтрейд» акциядорлик компаниясида экспорт-импорт операциялари бўйича ташкилий-иқтисодий механизмни такомиллаштирилишига қўмаклашади.

The key research questions are the study of the theoretical and methodological bases for estimating and forecasting global export and import trends in international markets; Analysis of global trends in exports and imports in international markets of joint-stock company Uztrade; Definition of the basic directions of increase of efficiency of export of the goods in joint-stock company "Uztrade". Practical application of scientific proposals and practical recommendations in the research process will help improve the organizational and economic mechanism of export-import operations in the joint-stock company Uztrade.

Магистрлик диссертация иши “Саноат иқтисодиёти” кафедрасида
дастлабки ҳимоядан ўтган.

16 сонли баённома “ 17 ” сентяб 2018 й.

Илмий раҳбар: М.Ю. Исаков.

ИИ 10.05

Магистр: А. Бектемиров

ИМЗО А. Бектемиров сана 10.05
ИМЗО сана

“**Ҳимояга тавсия этилади**”
“Саноат иқтисодиёти” кафедраси
муdiri, доц. И. Хотамов

“ 16 ” май 2017 йил

Ҳимоя 2018 йил “ 20 ” 06 соат 14⁰⁰ да Тошкент давлат
иқтисодиёт университетида бўлиб ўтади

МУНДАРИЖА

Кириш.....	3
1 боб. Халқаро бозорларда глобал товар экспорти ва импорти трендларини баҳолаш ва прогнозлашнинг назарий–услубий асослари.....	10
1.1. Мамлакатнинг ташқи савдо сиёсатида экспорт-импорт операцияларининг ўрни ва аҳамияти.....	10
1.2. Ташқи иқтисодий фаолиятда экспорт-импорт операцияларини ташкил этиш ва бошқаришнинг назарий масалалари.....	19
1.3. Экспорт-импорт операцияларини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш зарурияти ва унинг асосий шакллари.....	27
Биринчи боб бўйича хулосалар.....	34
2 боб. «Ўзтрейд» акциядорлик компаниясининг халқаро бозорларда глобал товар экспорти ва импорти трендлари таҳлили.....	35
2.1. Ўзбекистоннинг халқаро бозорларда глобал товар экспорти ва импорти трендларининг иқтисодий таҳлили.....	35
2.2. «Ўзтрейд» акциядорлик компаниясининг тавсифи ва экспорт-импорт фаолияти кўрсаткичлари таҳлили.....	50
2.3. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик орқали ташқи иқтисодий фаолиятни амалга оширишдаги экспорт-импорт операциялари таҳлили.....	59
Иккинчи боб бўйича хулосалар.....	68
3 боб. «Ўзтрейд» акциядорлик компаниясида товар экспорти самарадорлигини оширишнинг асосий йўналишлари.....	69
3.1. Экспорт-импорт операцияларини тартибга солишнинг маъмурий-ҳуқуқий ва иқтисодий механизмларини такомиллаштириш йўллари	69
3.2. «Ўзтрейд» АЖ фаолиятида экспорт-импорт операцияларини кенгайтиришга йўналтирилган инфратузилмаларни ривожлантириш истиқболлари.....	80
Учинчи боб бўйича хулосалар.....	90
Хулоса	91
Адабиётлар руйхати.....	94

КИРИШ

Диссертация мавзусининг асосланиши ва унинг долзарблиги.

Бугунги кунда жахон иктисодиётининг товар ва хизматлар бозоридаги глобаллашув истеъмолчилар хохиш-истакларини унификациялашуви натижаси бўлиб, унда глобал товарларга булган талабнинг сифат ва миқдор таркибини умумлаштирган янги меъёри вужудга келди. Республикамизда ташқи савдо экспорти ва импортини ҳиссасини ортиб бориши халқаро бозорларга интеграцияни янада кенгайтириш курсатмоқда. Буни эътиборга олиб Ўзбекистон Президенти ўзининг мамлакатимиз парламенти – Олий Мажлисга Мурожаатномасида “Экспортни янада рағбатлантириш мақсадида техник жиҳатдан тартибга солиш тизимини халқаро стандартларга уйғунлаштириш лозим. Асосий мақсадларимиздан бири – ташқи бозорга сифатли ва сертификатланган маҳсулотларни “ўзбек бренди” номи билан олиб чиқишдан иборат¹, деб таъкидлаб ўтди.

Глобаллашув дунё иктисодиётида жиддий тузилмавий ўзгаришларни келтириб чиқарди. Натижада айрим давлатлар ундан ўзининг ишлаб чиқариш ва савдо соҳасидаги нисбий афзалликлари асосида бошқа давлатларга нисбатан юқори манфаатларга эга бўлди. Бунинг тасдиғи сифатида жахон ҳамжамиятида юз бераётган глобаллашув иктисоднинг интеграллашуви ва дунёнинг барча давлатлар иктисодининг бир-бири билан боғлиқлигини кучайиб боришини куриш мумкин.

Жахон миқёсида глобаллашув ва иктисодиётнинг либераллашуви ҳамда рақобатни тобора кучайиб бориши билан боғлиқ жараёнларда кескин қалқиш ёки инкирозли вазиятдан сакланиш ҳамда интеграцион муносабатларда импорт маҳсулотларига ортиқча боғланмасликни муҳим масала эканлиги 2008 йилда юз берган жахон молиявий-иктисодий инкирози сабоклари асосида бугун барча иктисодий адабиётларда ўз исботини топди.

Мамлакат Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2017 йилнинг 15

¹ Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси.// Халқ сўзи, 23 декабрь, 2017 йил